

Потпуковник СЛАВКО ВАЛИЋ

ФОРМИРАЊЕ „ПЛАВИХ“ У ТАКТИЧКИМ ЗАДАЦИМА

При састављању тактичког задатка треба поћи од претпоставке да је и непријатељ активно дејствујући фактор, да он тражи најбољи и најпогоднији начин за вођење борбе, да и он активно извиђа и, коначно, да и на непријатељској страни може бити способан и храбар командант. Веома је опасно навикавати старешине на потцењивање непријатеља, јер се то у конкретној ситуацији може негативно одразити, а и последице могу бити тешке.

Да би се могао саставити реалан задатак, по моме мишљењу, прво треба поставити ситуацију код непријатеља онако како то непријатељу најбоље одговара, а затим, познавајући ситуацију и имајући у виду намере непријатеља, које су такође познате — што претставља велику предност — формирати своју замисао и предвидети маневар који сопствене јединице може довести у повољнији положај и одлучити борбу у њихову корист. Било би сасвим неправилно ако би се саставио такав задатак у коме би непријатељ био тучен само зато што је поступио супротно својој ратној служби и што је командант неспособан или његове трупе деморалисане. Иако се у пракси тако нешто може и догађати, ипак то у настави не би требало да буду основни разлози непријатељског пораза. Елементи који ће условити победу треба да буду: боља замисао извођења маневра (што се може омогућити бољим познавањем непријатеља), бољи и погоднији распоред снага, затим састав јединица који ће боље одговорати конкретним условима, итд. Иако наш командни кадар располаже храброшћу, одлучношћу, способношћу, упорношћу и осталим квалитетима, ипак у настави на вежбама не треба потцењивати ни квалитете непријатељског кадра и његових трупа, јер би то понекад могло да буде нереално.

Да би остварили своју замисао за извођење маневара, разрађивачи задатака често доводе непријатеља у скоро немогуће ситуације или му намећу начин вођења борбе какав не би применио ниједан старешина у таквој ситуацији. Тако, на пример, било би неправилно, неприродно и невешто намештено ако би се у динамици предвидело да ће непријатељ употребити резерву по деловима, са непогодног положаја, са извесним закашњењем и сл. Напротив, ако се жели да се прикаже неуспех непријатеља, онда се сопствене снаге морају поставити у погоднији положај и у односу на земљиште и на јачину, тако да се на основу реалног и објективног дејства и једне и друге

стране може очекивати успех сопствених снага, или обратно — ако се жели дати предност непријатељу.

Често се догађа да се при састављању задатака најпре поставе сопствене јединице и разради динамика, а затим се распоређује непријатељ у складу са већ донетом одлуком или раније замишљеним маневром. Ако би се у таквим случајевима размотрили положаји, одлука и замисао непријатеља, одмах би се могло установити да таква ситуација није у складу са тактичким принципима непријатељеве армије, да је супротна доктрини дотичне армије, да распоред снага није реалан у односу на његов састав и земљиште, итд. Према томе, за реално постављање ситуације у задатку, по моме мишљењу, треба најпре поставити реалну ситуацију за непријатеља, па тек онда на основу такве познате ситуације оформити замисао за рад сопствених снага, донети одлуку и разрадити динамику. Притом, „плава“ страна мора бити разрађена тачно по принципима армије чија се формација користи у дотичном задатку, а њен распоред, јачина и намера морају бити реални и у сагласности са конкретном ситуацијом, под претпоставком извесног — али не потпуног — познавања наше јачине, распореда и намера.

Ако би се „плави“, приликом састављања задатка, нереално и шаблонски постављали, онда би и при решавању тога задатка неминовно долазило и до потпуног апстраховања непријатеља. Познато је да старешине у улози команданта, начелника штаба или обавештајног официра, због таквог шаблонског рада при разради „плаве“ стране, например, овако резонују: ако ми решавамо задатак у нападу, онда непријатељ мора да се брани; ако наша страна напада или се брани у јачини пука, онда на супротној страни треба да буде батаљон, односно дивизија, не удубљујући се у оцену података који претстављају ситне детаље, а који би дали целину ситуације ако би били доведени у везу и правилно процењени. Овакав начин рада отупљује потребну оштрину у оцени непријатеља, као основног елемента ситуације.

По моме мишљењу, испред фронта пука „црвених“, који је спреман за напад, могу се распоредити јединице „плавих“ ватрене моћи једног батаљона, а да при томе буду заступљени сви елементи борбеног поретка читавог пука „плавих“. Тако, например, ако пук „плавих“ има два батаљона и једну чету трећег батаљона на предњем крају, а у резерви две чете трећег батаљона, онда пук „црвених“ може да напада на отсеку фронта на којем се налазе три разне чете, свака из другог батаљона. У овом случају извиђањем би се установило да на том отсеку постоје делови из три разна батаљона, иако је њихова ватрена моћ (јединица на том отсеку) равна ватреној моћи једног батаљона, јер се ту уствари налазе три чете. Другим речима, командант пука „црвених“ могао би због погрешне оцене података доћи до закључка да се на отсеку његовог фронта напада налази читав пук „плавих“. То је очигледан доказ да он мора свестрано да размотри ситуацију како би установио стварне снаге непријатеља на отсеку напада свога пука. Поред овог школског примера постоје и

друге варијанте за стварање погодног односа снага, при чему се као фактор користе „непријатељски губици“: На пример, испред фронта пука могу се поставити елементи два комплетна батаљона по саставу, али са око 45% губитака, тако да они, с обзиром на чињеницу да морал јединица опада сразмерно повећању њихових губитака, не претстављају снагу већу од једног батаљона. У оваквим случајевима треба увек имати у виду конкретну ситуацију, тј. да ли би непријатељ у таквим условима стварно имао баш такве губитке.

Од оцене непријатеља која није заснована на научној анализи, већ на неком „погађању“ или произвољним претпоставкама, може бити више штете но користи. Тако, на пример, када се на једној вежби тешко могао оценити распоред и јачина непријатеља на предњем крају, један официр из II одељења, износећи своје мишљење, нагласио је да ту не би требало разбијати главу о јачини непријатеља, јер ће на супротној страни бити најмање једна дивизија, кад је познато да на њу напада један корпус. Ово се може најбоље избећи ако се у распоред непријатеља унесу елементи већег броја јединица, али тако да њихова укупна ватрена и маневарска моћ не пређе планиран састав нужан за конкретан задатак као што је приказано у горњем примеру.

Пре почетка разраде задатка одређени разрађивач или група разрађивача треба да буду упознати са циљем задатка, његовом наменом, са видом борбе или маневра који ће се увежбавати, као и варијантом „плавих“ која ће се узети за супротну страну. Осим тога, они треба да знају карактер земљишта на коме треба проводити занимања, као и степен јединица. Тек на основу ових података они треба да цене ситуацију и да одаберу најпогодније земљиште на лицу места или по карти. После тога треба да одреде положај или линију непосредног додира обеју страна или најистуренију линију распореда јединица с обе стране и да на основу школске формације поставе јединицу „плавих“, начелно два степена већу од оног који ће се задатком обухватити. Затим би ову јединицу требало провести кроз одговарајућа дејства до предвиђеног положаја, односно предњег краја или полазног положаја, како би њен састав, распоред снага при посудању и губици у људству и техници били што реалнији, а не произвољни. Другим речима, разрађивач задатка (односно група разрађивача) разматра начин довођења јединица из дубине (ако се узима таква почетна ситуација) до изабраног положаја независно од разраде самог задатка, и тек на том положају врши прегруписивање и распоред сопствене јединице, али тако да општа ситуација остане реална.

Карактер рада непријатеља који би служио као основа за оформљење динамике и који треба да одражава његове намере и поступност у њиховом остваривању треба изнети у посебном елаборату. Тај елаборат начелно треба да садржи: податке о догађајима до обрађиване ситуације, затим састав непријатељских јединица, њихово наоружање, губитке, ојачања и сл., као и намере непријатеља. Према томе, разради задатка треба приступити тек онда када

се претходно изврши целисходан и реалан распоред „плавих“ и када се састави елаборат о карактеру рада непријатеља.

Да не би било неприродности, треба начелно користити школске формациске јединице, стим да не сме бити произвољног узимања формациског састава. Тако, на пример, за неки састав са тенковима не може се узети формациска јединица која нема тенкове, па јој онда придати тенкове из неке друге јединице, ако то не дозвољавају тактички принципи дотичне армије, или стварати такво груписање снага које формација „плавих“ не допушта. Другим речима, свако коришћење формације „плавих“ треба да буде у складу са доктрином и тактичким принципима, које примењује дотична армија, с тим да и примена њеног наоружања и технике одговара њиховим тактичко-техничким особинама и конкретним приликама те армије.

Ако, на пример, тактички задатак обрађује одбрану дивизије, онда разрађивач „плаве“ стране треба да формира армију „плавих“ ако се дивизије налазе непосредно у њеном саставу и да јој прида одговарајућа ојачања из РВК, с тим да и састав дивизија прилагоди земљишту и виду маневра који је претходно предвиђен. Према томе, армија може имати истоветан или разноврстан састав дивизија, артиљеријске пукове истог или различитог калибра, јаче или слабије јединице везе, ПХЗ и инжињерије. При томе састав свих јединица треба да има своје оправдање не само у формацији, већ и у тактичким принципима и конкретној ситуацији. Исти принцип важи и за формирање мањих јединица.

После оформљења опште ситуације у односу на „плаве“ треба решити питање форме и начина давања података. То се начелно постиже помоћу документације (разних извештаја, депеша, шема, прегледа, карата с учртаном ситуацијом итд.). А да би и у овој фази рада била заступљена реалност и природност, при давању података о „плавима“ треба имати у виду: могућности откривања непријатеља и расположива средства и време за извиђање. То значи да се мора видети да ли се неки податак може стварно добити из предвиђеног извора и у предвиђеном времену, јер би у противном податак био нереалан. При томе најпре треба установити шта би се у најповољнијим условима конкретне ситуације могло открити, па то пренети на план са карте на којој је претходно била учртана целокупна ситуација. После тога треба одредити обавештајне изворе који би могли добити дотични податак и то унети у оне документе који најбоље одговарају извору који податак доставља. При давању података треба имати у виду и организацију извиђања „дрвених“ и њихове захтеве, па и од тога зависи да ли и које податке треба дати.

Подаци који се дају преко докумената најчешће треба да изгледају непотпуни, па чак и противречни ако се посматрају одвојено од других података и конкретне ситуације. Тако се, на пример, може дати податак да је извиђачка група у 4.00 осмотрила једну колону која је прелазила преко моста X за време од једног часа, а затим се тај исти податак може дати и преко авијације која је у 7.00 часова

осмотрила колону дужине 4 км челом у селу У. Као што се види, елементи оба податка нису исти, јер је у њима различито време кад је пролазила колона преко моста и време кад ју је авијација осмотрила челом у селу У. Пошто податак авијације даје време од 7.00, онда то значи да место у коме је запажено чело мора бити удаљено од моста приближно толико километара колико би колона превалила за 3 сата. Из овога се види како уствари један исти податак може бити добивен из више извора са различитим елементима, али који стоје у тесној међусобној зависности и повезаности, тако да тај податак потврђују оба извора. Исто тако, подаци могу бити наоко противречни, а да се у суштини поклапају. На пример, ако је авијација дала податак да је у току дана у 18.00 осмотрила груписање непријатеља у рејону Х и да је извиђачка група (ИГ), која је била послата у позадину непријатеља са задатком да установи састав и јачину груписаних делова, известила да у 23.30 није наишла на непријатеља у дотичном рејону, онда то никако не значи да непријатеља ту никако није ни било, јер ако је време омогућавало да непријатељ изврши покрет, мора се претпоставити да се то могло и догодити. Због тога је у таквим случајевима потребно да обавештајни официр и командовање врше детаљнију процену ситуације код непријатеља и да организују допунско извиђање. А пошто подаци и у стварности могу бити истинити, вероватни, сумњиви и лажни, то их као такве треба и давати, а никако не треба давати само тачне податке и тиме навикавати старешине да увек верују да су добили тачне податке. Много је боље да се поред тачних дају и сумњиви и лажни подаци, јер ће се тако решаваоци присилити да реалније и систематскије цене ситуацију.

При давању података могу се узимати разне комбинације, као на пример:

— да више извора дају поједине елементе једног податка који би скупно узети давали целину;

— да више извора дају исте елементе, али да при томе недостају битни подаци да би се ситуација могла потпуно проценити;

— да један извор даје податак који се не слаже са ситуацијом, али да његово постојање није сасвим искључено;

— да више извора негира податак једног извора, итд.

При давању комбинација истинитих, вероватних, сумњивих и лажних података треба узимати у обзир могућности сваког извора. Ако је један извор у стању да даде тачан и потпун податак, а он га даје непотпуно, онда је такав податак сумњив у целини. На пример: ако заробљени командир чете „плавих“ не зна број митраљеза у својој чети онда се може сматрати да је сумњив целокупан његов исказ. Или, ако објективне могућности извора нису такве да он може дати потпун податак, то не значи да податак није вероватан, па чак и тачан. На пример, о груписању снага у рејону Х јављају три извора: авијација (АИ), агентура (АГ) и осматрач.

АИ, у 7.00: „У рејону шуме јужно од комуникације код села Х непријатељ јачине до пешадиског батаљона“;

АГ, у 7.00: „У рејону шуме ј/з од с. Х 134 пп (установљено по ознакама)“;

осматрач, у 4.00: „Једна колона пешадије пролазила је око пола сата у правцу шуме“.

Ови подаци не противрече један другоме, али ниједан сам за себе не налази потврде код другог извора. Међутим, кад се анализирају и доведу у међусобну везу, онда се може доћи до закључка који се темељи на основи целине коју дају сва три податка, иако добијени резултат није сасвим изразито означен ни у једном од њих. Тако, због пошумљености авијација није могла да осмотри све снаге у том рејону, јер се мора претпоставити да се део снага склонио или маскирао. Према томе, није искључено да је ту могло бити више од једног батаљона. АГ је по разним знацима сазнала да јединице концентрисане у поменутој шуми припадају 134 пп, али није могла установити да ли су се ту налазили сви делови пука. Могла су бити и сва три батаљона, али зато није искључено да су била само два. Осматрач је пратио покрет око пола сата, што значи да је прошла колона отприлике дужине 2 км, што значи да су ту вероватно прошла два батаљона. Тако отприлике треба да размишља разрађивач задатка кад даје податке решаваоцу, да би и овај на сличан начин ценио ситуацију и доносио закључак о томе које су се непријатељске снаге заиста налазиле у томе рејону. А да би решавалац задатка могао да нађе потврду за своју оцену, у подацима треба дати и такав елеменат по коме би се могло оценити да се у неком другом оближњем рејону налази један батаљон 134 пп. То би коначно дало јасну слику о јачини снага у шуми, као и о распореду 134 пп.

Према томе, при давању података треба тежити да се увид у целокупну ситуацију може добити само онда кад се сви подаци среде, упореде и оцене. При томе, треба водити рачуна да се подаци дају само из оних извора који би их у тој конкретној ситуацији заиста могли дати. Исто тако, при одлучивању које податке и у коме обиму треба дати мора се знати да ли решавалац задатка располаже подацима о формацији, наоружању, тактичким принципима непријатеља, и сл., али ни у ком случају не би требало давати потпуне податке. Изгледа да је најбоље да се решаваоцу да око 40% стварних података, с тим да осталих 60% потражи на основу личног искуства (у настави то искуство претстављају приручници и потсетници који дају податке о формацији, наоружању и тактици „плавих“), које би он у ратним условима свакако имао, и на основу правилне оцене постојећих података. А да се решаваоци не би ослањали само на податке, него и на искуство и на правилну оцену добијених података, треба им давати те податке на начин који ће их на то присилити. Тако, на пример: ако желимо да решавалац задатка установи да се у рејону Х налазе три цеви 105 мм, у подацима му треба дати да је осматрена само једна цев. Ако он зна да се према непријатељској формацији

батерија нормално састоји из четири цеви и да се према његовој тактици батерија начелно не дели, онда ће доћи до закључка да ту може бити најмање једна и највише четири цеви. Ако је при томе дат податак да су губици непријатеља у артиљериским цевима око 25%, онда би његов коначан закључак био да у дотичном рејону може бити до 3 артиљериске цеви.

Код оних тактичких задатака, који се примењују у школама и из којих слушаоци стичу основна знања, по моме мишљењу, не би требало примењивати теже комбинације или елементе који би их могли дезинформисати. Међутим, ово је неопходно потребно кад се ради о командно-штабним ратним играма, маневрима, курсевима за усавршавање и сл. да би се тиме до максимума заострио рад на свестраној анализи ситуације и процени непријатеља. При томе се елементи за дезинформацију морају солидно разрађивати, јер би се у противном дезинформација утолико лакше открила, уколико решававац претпоставља да је вероватно њено постојање. Дезинформативан податак мора бити логичан и оправдан у склопу постојећих података, али да се ипак на крају, након свестране анализе, установи да је лажан. На пример: ако би непријатељ хтео да нас убеди да се у рејону X налази један тенковски батаљон, он би, помоћу макета могао да дезинформише наше авиоизвиђање и да нам преко свог пребеглог војника пружи податак о томе да се тенковски батаљон заиста тамо налази. Да би се тим подацима могла поклонити пуна вера, он би пребеглом војнику могао да нареди да нам да још изванредан број тачних података за које претпоставља да смо их могли раније добити, како би нас што потпуније дезинформисао. Међутим, тачност датог податка могла би се установити и у таквом случају само ако би се извршила свестрана анализа ситуације. Оваква комбинација може бити дозвољена у тактичком задатку једино под условом да у њему постоје и други елементи на основу којих се може доћи до супротног закључка, као што су на пример формациски подаци из којих се види да дотична јединица нема тенкова у свом саставу, или да тенкови дотада уопште нису учествовали у борбама, или приказати те тенкове на земљишту где би њихово тактичко дејство било немогуће и сл.

Уз тактички задатак требало би приложити и шири списак јединица „плавих“ са називом или њиховим бројем како би и тај елемент могао послужити решаваоцима за дешифровање непријатељског распореда. На пример: ако је у списку јединица које учествују у операцијама унета 12 пд са 134, 135, 136 пп, и ако су на предњем крају откривени 134 и 136 пп, онда се лако може доћи до закључка да би у дивизиској резерви (другом ешелону) могао да буде 135 пп, јер би уствари тако и било у ратним условима. Међутим, такав закључак је само претпоставка, која би се тек допунским извиђањем могла претворити у обавештење (обрађен податак). Ако разрађивач из било којих разлога не би ставио 135 пп у резерву дивизије, он би у том случају морао дати податак на основу кога би се видело да се 135 пп не налази у дивизиској резерви.

Најзад, при разради динамике треба тежити да се подаци тако оформе да само њихов скуп даје целину ситуације. Исто тако, не треба вршити ниједан покрет а да при томе удаљеност и време не буду у складу са конкретним могућностима. Другим речима, треба тежити да се све ради што реалније, да се непријатељ не ставља неоправдано у непогодну ситуацију, да се стално прате непријатељска дејства и да се решаваоцима дају подаци у право време и у одлучујућем моменту, како би могли доносити целисходне одлуке. Ако се правилно уочи важност реалности, тј. стварних могућности рада и једне и друге стране, онда је несумњиво да ће и оформљење „плаве“ стране у задацима бити целисходније и реалније.

ВОЈНА БИБЛИОТЕКА

ОБАВЕШТАВА СВОЈЕ ЧИТАОЦЕ ДА СУ ИЗ СЕРИЈЕ
САВРЕМЕНИКА ДАТЕ У ШТАМПУ СЛЕДЕЋЕ ДВЕ КЊИГЕ:

Маршал Папајос: **ГРЧКА У РАТУ 1940/41**

Предговор нашем издању написао генерал-потпуковник
ПАВЛЕ ЈАКШИЋ

Писац је био начелник грчког Генералштаба пре Другог светског рата, а у рату против Италије и Немачке врховни командант оружаних снага. Први део књиге садржи документовану грађу о међусобним односима балканских земаља, нарочито Југославије и Грчке, док је други део посвећен операцијама против фашистичких завојевача. Грчки народ је у овом рату својим јуначким отпором против технички и бројно јаче италијанске војске стекао велике симпатије свих слободољубивих народа. Изучавањем грчко-италијанских и грчко-немачких операција, на земљишту суседном и сличном нашем, могу се извући многобројне тактичко-оперативне и стратегиске поуке. Књига пружа нарочито поучне примере о ангажовању већих војних формација на средњем и високопланинском земљишту са свима тешкоћама с којима треба рачунати при оваквим операцијама.

Џон Кресвел: **РАТ НА МОРУ 1939/45**

Предговор нашем издању написао капетан бојног брода
КАЗИМИР РЕНЧЕЉ

Капетан бојног брода Британске ратне морнарице, бивши начелник Гриничког поморског колеџа, дао је у овом делу сажету историју свих збивања на мору у прошлом рату. Оно што дело чини нарочито поучним и за кадрове сувоземних снага јесте то што је писац тесно повезао операције на мору са операцијама на копну и у ваздуху.

Књига ће корисно послужити и као приручник за полагање испита у морнарици.